

Sygn. akt I ACa 1026/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Cesarz (spr.)

Sędziowie: SA Wiesława Kuberska

SO del. Iwona Jamróż - Zdziubany

Protokolant: stażysta Ewa Borysewicz

po rozpoznaniu w dniu 6 kwietnia 2018 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. i W. K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie istnienia ugody, ewentualnie ustalenie nieważności oświadczeń woli o ustanowieniu hipoteki oraz o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 30 maja 2017 r. sygn. akt I C 82/16

1. oddala apelację

2. zasądza solidarnie od M. K. i W. K. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygnatura akt I ACa 1026/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 30 maja 2017 roku Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie z powództwa M. K. i W. K. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o ustalenie istnienia ugody ewentualnie ustalenia nieważności oświadczeń woli o ustanowieniu hipoteki oraz o zapłatę oddalił powództwo i zasądził od M. K. i W. K. solidarnie na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 7.217 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Wydanie powyższego orzeczenia poprzedziły ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne:

(...) R. K. (1), P. K., B. K., I. K. sp.j. z siedzibą w P., zawarła w dniu 30 września 2008 roku z pozwanym (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. umowę nr (...) kredytu hipotecznego dla posiadaczy rachunku bieżącego mBiznes Konto w mBanku. Umowa została zawarta na kwotę 1.967.000 złotych.

Zabezpieczenie kredytu stanowiła hipoteka kaucyjna do kwoty 2.950.000 złotych ustanowiona na nieruchomościach opisanych w §2 umowy:

a/ położonej w P. przy ul. (...) KW Nr (...) o wartości 1.847.000 złotych stanowiąca własność kredytobiorcy ;

b/ położonej w S. KW nr (...) o wartości 122.000 złotych stanowiąca własność R. K. (1) i I. K. ;

c/ położonej w K. przy ul. (...) KW Nr (...) o wartości 354.400 złotych stanowiąca własność powodów ;

d/ położona w K., przy ul (...) KW nr (...) o wartości 300.000 złotych stanowiąca własność powodów.

Kredytobiorca przed zawarciem umowy przez P. K., zwrócił się do powodów z prośbą o wsparcie działań związanych z wzięciem kredytu, poprzez udzielenie dodatkowego zabezpieczenia w postaci hipoteki na dwóch nieruchomościach będących własnością powodów, tj.

- na działce nr (...), będącej nieruchomością mieszkalną położoną w K., dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą nr KW (...),

- na działce nr (...), będącej nieruchomością mieszkalną położoną w K., dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą nr KW (...). (...).

Powodowie M. K. i W. K. złożyli w dniu 30 września 2008 roku podpisy pod oświadczeniem o ustanowieniu hipoteki łącznej kaucyjnej do wysokości kwoty 2.950.000 złotych na rzecz pozwanego Banku na opisanych w § 2 umowy nieruchomościach w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z umowy nr (...) kredytu hipotecznego dla firm waloryzowanego kursem (...) w wysokości 1.967.000 złotych. Oświadczenie zostało złożone na podstawie art. 95§4 ustawy prawo bankowe celem ustanowienia hipoteki na rzecz Banku.

Pod oświadczeniem podpisy złożyli kredytobiorca oraz R. K. (1), I. K., P. K., B. K., W. K. i M. K. oraz w imieniu Banku (...), który oświadczył, że podpisy złożono w jego obecności.

W dniu 13 października 2008 roku kredytobiorca oraz R. K. (1), I. K., P. K., B. K., W. K. i M. K. złożyli oświadczenie dotyczące ustanowienia hipoteki łącznej kaucyjnej na nieruchomościach opisanych w §2 umowy jako zabezpieczenie kredytu nr (...) hipotecznego dla firm waloryzowanego kursem (...) w wysokości 1 967.000 złotych – do wysokości 2.950.500 złotych.

Powodowie oświadczyli, że kredyt na zabezpieczenie którego ustanawiają hipotekę został udzielony na warunkach określonych w oświadczeniu mBanku z dnia 30 września 2008 roku.

Oświadczenie zostało wydane na podstawie art. 95§4 ustawy prawo bankowe celem ustanowienia hipoteki na rzecz Banku.

Na oświadczeniu widnieje podpis P. S. jako pracownika mBanku Centrum (...) we W., który oświadczył, że podpisy złożono w jego obecności.

Oświadczenia były podpisywane przez powodów w K..

Treść oświadczeń przygotowywał przedstawiciel pozwanego Banku (...).

Przed podpisaniem dokumentów – oświadczeń w dniu 30 września 2008 roku i 13 października 2008 roku powodowie mieli możliwość zapoznania się z treścią oświadczeń,

P. S. był przedstawicielem pozwanego Banku w takcie załatwiania formalności związanych z udzieleniem przedmiotowego kredytu i jego zabezpieczeniem

W księdze wieczystej nieruchomości położonej w K., dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) została wpisana hipoteka umowna łączna kaucyjna do kwoty 2.950.000 złotych na

podstawie umowy o kredyt nr (...) z dnia 30 września 2008 roku na rzecz (...) BANK Spółki Akcyjnej Departament Bankowości Elektronicznej - mBank w Ł..

W księdze wieczystej nieruchomości położonej w K., dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą nr KW (...) została wpisana hipoteka umowna łączna kaucyjna do kwoty 2.950.000 złotych na podstawie umowy o kredyt nr (...) z dnia 30 września 2008 roku na rzecz (...) BANK Spółki Akcyjnej Departament Bankowości Elektronicznej - mBank w Ł..

Z wcześniejszych rozmów P. K. z powodem – W. K. wynikało, że kredytobiorca ma bardzo dobrą sytuację finansową, rozwija się dynamicznie. Posiada odbiorców swoich produktów w Europie i Stanach Zjednoczonych.

W dniu 2 listopada 2011 roku P. K. i R. K. (1) złożyli wobec powodów oświadczenie, w którym zobowiązali się do zniesienia hipoteki nałożonej przez (...) BANK na nieruchomości stanowiącej własność powodów położoną w K. nr działki (...) przy ul. (...) do dnia 30 marca 2012 roku.

Pismem z dnia 17 listopada 2014 roku pozwany mBank poinformował powodów jako dłużników rzeczowych o braku wpłaty kwoty 4.452,40 CHF z tytułu spłaty kredytu.

Powodowie zażądali od pozwanego Banku przedstawienia całej dokumentacji kredytowej. W odpowiedzi pozwany Bank poinformował powodów pismem z dnia 28 stycznia 2015 roku, że na mocy obowiązujących przepisów - art. 104 prawa bankowego zobowiązany jest do zachowania tajemnicy w sprawach wykonywania czynności bankowych, wobec czego nie może udzielić osobom trzecim informacji na temat klientów, bez ustanowionego stosownego pełnomocnictwa.

W tych okolicznościach w grudniu 2014 roku powodowie otrzymali od kredytobiorcy treść umowy kredytowej.

W styczniu 2015 roku kredytobiorcy przedstawili powodom pozostałą dokumentację kredytową, tj. wykaz spłat kredytu i kopię oświadczenia o poddaniu się egzekucji. Powodowie zapoznali się z tymi dokumentami. Kredytobiorca poinformował też wtedy powodów o aktualnym stanie zadłużenia.

W dniu 15 stycznia 2015 roku powód nabył prawo własności nieruchomości oznaczonej nr KW (...) położonej w gminie O., miejscowości S.. Nieruchomość ta została nabyta od R. K. (1), I. K., B. K. oraz P. K.. W dziale IV księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości ujawniona pozostaje, wpisana na pierwszym miejscu, hipoteka umowna łączna kaucyjna na sumę 2.950.500,- złotych na rzecz pozwanego.

Powód nabył również prawo własności nieruchomości objętej KW nr PO1 (...) położonej w gminie P., miejscowości P. stanowiącej własność (...) R. K. (1), P. K., B. K., (...) Spółka Jawna. W dziale IV księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości ujawniona pozostaje, wpisana na pierwszym miejscu, hipoteka umowna na sumę 2.950.500,- złotych na rzecz pozwanego.

W dniu 17.03.2015 roku powodowie wystąpili do pozwanego z pismem, w którym opisali okoliczności ustanowienia hipoteki i zawarli oświadczenie o uchyleniu się od skutków oświadczeń woli o ustanowieniu hipoteki, podając jako podstawę art. 84§1 i 2 k.c. oraz art. 86§1 i 88 §1 i 2 k.c. .

Reklamacja została zarejestrowana pod nr: (...).

W dniu 17.04.2015 roku powodowie otrzymali od pozwanego drogą elektroniczną informację o konieczności wnikliwej analizy materiału w sprawie i udzieleniu odpowiedzi nie później niż w terminie 30 dni od daty wysłania niniejszej wiadomości.

Pozwany pismem z dnia 14 czerwca 2015 roku wezwał powoda do zapłaty kwoty 8.421,62 CHF. Jednocześnie pozwany wskazał, że rozważa możliwość zaniechania pozasądowych prób odzyskania należności i wypowiedzenia umowy.

Powód udzielając odpowiedzi w tym samym dniu podkreślił, iż złożył reklamację w tej sprawie i nie uzyskał żadnej odpowiedzi od pozwanego.

Powód w mailu z 12.06.2015 ponownie prosił pozwanego o zajęcie stanowiska w sprawie.

Pismem z 26.06.2015 powodowie ponownie wystąpili do pozwanego, z uwagi na brak ustosunkowania się pozwanego do ich reklamacji.

Pozwany ustosunkował się do pisma powodów z dnia 17.03.2015 roku pismem z 29.06.2015 wskazując, iż nie zachodzą podstawy do uchylenia się przez powodów od skutków oświadczeń woli. Wskazał, że brak jest podstaw mogących uzasadniać uchylenie się przez powodów od skutków oświadczeń woli wskazanych w piśmie z dnia 17 marca 2015 roku.

Pismem z 15.07.2015 roku powodowie wystąpili do pozwanego z propozycją podjęcia rzeczowych rozmów dotyczących ich sytuacji prawnej i finansowej.

W piśmie z dnia 17 lipca 2015 roku pozwany Bank podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie.

W piśmie z dnia 11 sierpnia 2015 roku powodowie ponownie złożyli oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o ustanowieniu hipoteki.

Na wniosek powodów doszło w dniu 20 września 2015 roku do spotkania pracowników mBanku – P. N. i Katarzy S. z powodami.

Spotkanie nie zakończyło się wypracowaniem porozumienia.

W dniu 9 listopada 2015 roku powodowie ponownie złożyli w pozwanym Banku pismo dotyczące okoliczności złożenia oświadczenia o ustanowieniu hipoteki oraz przedstawili propozycję ugodowego załatwienia sporu.

Pozwany odpowiedział na propozycję powodów pismem opatrzonym datą 8 grudnia 2015 roku. Pozwany wyjaśnił, że zakres odpowiedzialności powodów jako dłużników rzeczowych tj. właścicieli nieruchomości obciążających hipoteką zabezpieczającą wierzytelność określony jest przepisami powszechnie obowiązującymi. Proponowana wysokość miesięcznej raty tytułem obsługi zadłużenia z uwagi na jej relację do sumy zadłużenia jest zbyt niska. Pozwany wskazał, że wysokość zadłużenia na dzień 8 grudnia 2015 roku wynosi 646.371,86 CHF, natomiast wysokość minimalnej jednorazowej wpłaty wynosi 29.911,22 CHF. Z uwagi na starania powodów Bank wyraził gotowość spłaty kwoty minimalnej powiększonej o wysokość rat bieżących w ratach po 9.215,26 CHF począwszy od 31 grudnia 2015 roku do 30 maja 2016 roku. Wskazał, że zapłata wymienionych rat umożliwi zachowanie ratalnej obsługi zadłużenia zgodnie z harmonogramem przewidzianym w umowie kredytowej.

Powodowie poinformowali pozwanego w piśmie z dnia 15.12.2015 roku o przekroczeniu 30 dniowego ustawowego terminu na udzielenie odpowiedzi na reklamację, co jest ich zadaniem równoznaczne z przyjęciem propozycji ugodowych powodów.

Pozwany Bank pismem z dnia 17.12.2015 roku zaprzeczył jakoby pismo powodów z dnia 9 .11.2015 roku było pismem reklamacyjnym w rozumieniu ustawy. Wyjaśnił, że z definicji pojęcia reklamacji zawartej w art 2 pkt 2 ustawy reklamacyjnej wynika, że reklamacją jest wystąpienie klienta do banku w którym klient zgłasza zastrzeżenia dotyczące usług świadczonych przez bank. Propozycja zawarcia umowy, zmiany umowy, oferta czy zaproszenie do negocjacji nie stanowią zatem reklamacji w rozumieniu ustawy. Z uwagi na fakt, że pismo zawiera propozycję ugody nie podlega kwalifikacji jako reklamacja, dlatego nie mają zastosowania rygory ustawy.

Powodowie wystąpili do pozwanego o podanie rachunku bankowego, na który mogliby dokonywać wpłat z tytułu zawartej ugody.

Pozwany w piśmie z dnia 29 grudnia 2015 roku podał numer rachunku walutowego, zastrzegając, że dotyczy on wpłat z tytułu długu hipotecznego, a nie z tytułu zawartej ugody.

Powodowie uiszcili w okresie od dnia 11 grudnia 2014 roku do dnia 16 czerwca 2015 roku łącznie na rzecz strony pozwanej kwotę 30.488,17 CHF.

Ustalając stan faktyczny sprawy Sąd Okręgowy pominął dowód z zeznań świadka R. K. (2), uznając, że świadek nie znał żadnych okoliczności faktycznych mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd oddalił także wniosek pełnomocnika powodów o dopuszczenie dowodu z nagrania sporządzonego dyktafonem na rozprawie w dniu 23 marca 2017 roku przed Sądem Rejonowym w Jeleniej Górze sygn. akt I Cps 11/17 wobec faktu, iż nagranie to zostało dokonane sprzecznie z prawem, a w szczególności z art. 162¹ k.p.c. W protokole posiedzenia nie odnotowano wniosku strony o rejestrację rozprawy oraz postanowienia Sądu w tym przedmiocie.

W tych okolicznościach faktycznych Sąd uznał powództwo za nieuzasadnione .

W pierwszej kolejności Sąd wskazał, że ukształtowane przez stronę powództwo stanowi nieprzewidzianą przepisami k.p.c. kumulację roszczeń, gdyż w sytuacji gdy powód może żądać uzgodnienia treści księgi wieczystej (poprawnie – usunięcia niezgodności stanu ujawnionego w księdze z rzeczywistym stanem prawnym), nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia stosunku prawnego lub prawa, gdyż ustalenie w trybie art. 189 k.p.c. nie zmierzałoby definitywnie do zakładanego przez powoda celu. Ustalenie kwestii ważności umowy poczynione może być przesłankowo w procesie, którego przedmiotem będzie zgodność treści księgi wieczystej ze stanem rzeczywistym. W związku z powyższym, oraz zważywszy, iż interes prawny powoda jest materialnoprawną przesłanką skuteczności powództwa o ustalenie z art. 189 k.p.c., Sąd uznał, że stwierdzenie jego braku skutkuje oddaleniem powództwa, co ma miejsce w niniejszej sprawie w zakresie żądania ustalenia nieważności oświadczeń woli powodów z dnia 30 września 2008 roku i 13 października 2008 roku o ustanowieniu hipotek na zabezpieczenie kredytu udzielonego przez pozwanego mBank na mocy umowy zawartej w dniu 30 września 2008 roku nr (...).

Sąd podniósł także, że w jego ocenie powodowie składając przedmiotowe oświadczenia woli zdawali sobie sprawę z ich charakteru oraz skutków prawnych w postaci odpowiedzialności rzeczowej wobec powoda z tytułu udzielonego kredytu. Wiedzieli również, że wymienione oświadczenia były podstawą wpisów w księgach wieczystych prowadzonych dla stanowiących ich własność nieruchomości. Wbrew twierdzeniom powodów, wiedzieli oni jaki jest cel złożenia oświadczeń w dniu 30 września 2008 roku i 13 października 2008 roku i zdawali sobie sprawę z ich skutków prawnych. Okoliczność tę potwierdza również treść oświadczenia P. K. i R. K. (1) z dnia 2 listopada 2011 roku, w którym zobowiązali się zwolnić spod zabezpieczenia kredytu nieruchomości powodów oraz treść oświadczeń złożonych przez powoda na rozprawie w dniu 12 lipca 2016 roku, kiedy przyznał, że zdawał sobie sprawę z charakteru złożonych oświadczeń, gdyż już w przeszłości kredytobiorca prosił go o taką przysługę.

Odnosząc się do formy ustanowienia hipoteki zabezpieczającej wierzytelność bankową Sąd wyjaśnił, że zgodnie z art. 95 ust. 4 Prawa bankowego, do ustanowienia tzw. hipoteki bankowej jest wymagane złożenie przez właściciela nieruchomości oświadczenia o ustanowieniu hipoteki na rzecz banku z zachowaniem formy pisemnej pod rygorem nieważności, a zatem przewiduje on odstępstwo od reguły przewidzianej w art. 245§ 2 zd. 2 k.c.

Sąd podkreślił, że oświadczenia złożone przez powodów zawierają dokładne określenie stron umowy kredytowej oraz jej warunki. Tym samym w ocenie Sądu hipoteki zostały ustanowione zgodnie z prawem i nie ma podstaw do zarzucania stronie pozwanej stosowania niedozwolonych praktyk w tym zakresie naruszających dobre obyczaje i prawa podmiotów udzielających zabezpieczenia, jak i spełniają funkcję o której w art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece. Sąd wskazał także, że powodowie w chwili składania oświadczeń zdawali sobie sprawę, że wartość nieruchomości stanowiących ich własność, jest niższa aniżeli kwota udzielanego kredytobiorcy kredytu oraz że ich odpowiedzialność jako dłużników rzeczowych będzie ograniczona do wartości nieruchomości, a nie wartości rzeczywistego zobowiązania wynikającego z umowy kredytu, jeżeli będzie ono wyższe. Fakt, iż powodowie mieli mylne wyobrażenie o kondycji finansowej kredytobiorcy nie może obciążać strony pozwanej.

W odniesieniu do zarzutów powodów dotyczących podjęcia decyzji o udzieleniu zabezpieczenia pod wpływem błędu Sąd wyjaśnił, że wbrew twierdzeniom powodów – stosownie do treści przepisu art. 88 k.c. w razie złożenia oświadczenia woli pod wpływem błędu nie następuje bezwzględna nieważność czynności prawnej, ale stronie, która złożyła oświadczenie woli pod wpływem błędu przysługuje prawo do uchylenia się od skutków prawnych swego oświadczenia woli, a uprawnienie to wygasa w razie błędu z upływem roku od jego wykrycia (art. 88 §1 i 2 k.c.). W ocenie Sądu powodowie wiedzieli o skutkach swoich oświadczeń z dnia 30 września 2008 roku i 13 października 2008 roku w dacie zawiadomienia ich o wpisie hipotek w księgach wieczystych nieruchomości, o czym stosownie do treści art. 626¹⁰ k.p.c. musieli być powiadomieni i czego nie podważają, a nadto w okresie od 11 grudnia 2014 roku do 16 czerwca 2015 roku dokonywali spłat istniejącego zadłużenia nie kwestionując swojej odpowiedzialności.

Ponadto Sąd uznał, że powodowie nie wykazali stosownie do treści przepisu art. 6 k.c., iż składając oświadczenia o ustanowieniu przedmiotowych hipotek byli pod wpływem błędu w rozumieniu art. 84 k.c. Sąd poniósł, że powodowie byli powiadomieni o wpisie hipotek obciążających należące do nich nieruchomości i nie podjęli żadnych działań w celu obrony swoich praw mimo, że jako osoby wykształcone, prowadzące działalność gospodarczą mieli świadomość wagi podejmowanych czynności prawnych. Aktywność powodowie podjęli dopiero w chwili dowiedzenia się, że kredytobiorca nie wywiązuje się ze swoich obowiązków wobec pozwanego Banku, w celu uchylenia się od odpowiedzialności, jaką przyjęli jako dłużnicy rzeczowi.

W ocenie Sądu, brak było także podstaw do uznania nieważności ustanowionych przez powodów hipotek na mocy art. 58 k.c. bowiem nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem powodów, że strona pozwana, przyjmując zabezpieczenie hipoteczne umowy kredytowej od powodów zachowała się w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego. Zdaniem Sądu powodowie podjęli świadomą decyzję o udzieleniu zabezpieczenia na prośbę kredytobiorcy i zdawali sobie sprawę z charakteru złożonych oświadczeń woli. Tym samym brak jest podstaw do żądania przez powodów zapłaty kwoty 30.488,17 CHF jako nienależnie spełnionego roszczenia, bowiem powodowie spełnili świadczenie pieniężne jako dłużnicy rzeczowi.

W odniesieniu do żądania ustalenia zawarcia przez strony ugody w związku z niedochowaniem przez pozwanego mBank terminu odpowiedzi na wiadomość mailową powodów z dnia 9 listopada 2015 roku zawierającą propozycję zawarcia ugody, Sąd także uznał i to żądanie za nieuzasadnione. Sąd poniósł, że powodowie upatrują podstawy swego roszczenia w treści ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym obowiązującej od dnia 11 października 2015 roku, co oznacza, że, nie można jej przepisów stosować do wcześniejszej korespondencji stron oraz oceny regulaminów pozwanego Banku.

Nie mniej jednak Sąd uznał także, że brak jest podstaw do uznania, iż propozycja ugody przedstawiona w piśmie powodów z dnia 9 listopada 2015 roku stanowiła reklamację w rozumieniu art. 2 ust. 2w/w ustawy.

Sąd podkreślił, że ugoda jest umową cywilną dwustronną uregulowaną w art. 917 i następnie k.c., ma charakter cywilnoprawny i do oceny czy między stronami doszło do zawarcia umowy znajdują przepisy prawa cywilnego, w tym przypadku art. 68² k.c. czy art. 69 k.c.. Jednakże zaznaczył, że zastosowanie instytucji milczącego bądź dorozumianego przyjęcia oferty jest instytucją wyjątkową, której zastosowanie w sprawie możliwe jest po uprzednim wystąpieniu opisanych w przepisach przesłanek, które w niniejszej sprawie nie wystąpiły.

Uzupełniająco Sąd wskazał, że opinia Rzecznika (...) nie ma wiążącego charakteru dla Sądu i stanowi jedynie pogląd wyrażony w trybie art. 63 k.p.c. W ocenie Sądu brak jest podstaw do tak szerokiej interpretacji pojęcia reklamacja na gruncie powołanej ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym, jak uczynił to Rzecznik (...) w złożonej do niniejszej sprawy opinii.

W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że brak było podstaw do uznania, że doszło do zawarcia przez strony ugody na warunkach zaproponowanych przez powodów w mailu z dnia 9 listopada 2015 roku na mocy powołanych wyżej

przepisów ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 98 k.p.c., kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

Powyższe orzeczenie zakrzężyli apelacją powodowie zarzucając:

1) nieważność postępowania wskutek pozbawienia powodów możliwości obrony swoich praw, o czym mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c., w zakresie oceny zeznań wnioskowanego przez powodów świadka przez niewłaściwe zastosowanie art. 162¹ k.p.c. w zw. z art. 157 § 1¹ k.p.c. i art. 236 k.p.c. przez przyjęcie, że nagranie posiedzenia odbytego w trybie pomocy sądowej jako dokonane bez zgody Sądu wezwanego nie ma żadnej wartości dowodowej, co skutkowało oddaleniem wniosku o przeprowadzenie dowodu z prywatnego nagrania tego posiedzenia, pomimo zaniechania Sądu wezwanego poinformowania stron o braku rejestracji dźwięku,

2) nierozpoznanie istoty sprawy, o czym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., polegające na pominięciu oceny obowiązków informacyjnych kredytodawcy względem zabezpieczyciela, wynikające z błędnej wykładni art. 353¹ w zw. z art. 58 § 2, art. 354 i 355 § 2 przez przyjęcie, że kredytodawca nie jest zobowiązany do informowania zabezpieczyciela o okolicznościach wskazujących na ryzyko skorzystania z zabezpieczeń, takich jak sytuacja majątkowa kredytobiorcy, cel kredytu, oraz koszty kredytu, w tym indeksacja kredytu do (...),

3) błędną wykładnię art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 191 k.p.c. przez przyjęcie, że żądania ewentualne pozwu dotyczące ustalenia zawarcia ugody, ewentualnie ustalenia nieważności umowy hipotecznej, są niedopuszczalne, gdyż opierają się na sprzecznych podstawach prawnych,

4) błędną wykładnię art. 189 k.p.c. i niewłaściwe zastosowanie art. 10 u.k.w.h. przez przyjęcie, że powodowie nie mają interesu prawnego w żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego gdyż przysługuje im roszczenie o uzgodnienie treści ksiąg wieczystych w zakresie hipotek, podczas gdy przedmiotowa ugoda nie dotyczyła treści hipoteki, a żądanie dotyczące umowy hipotecznej jest jedynie żądaniem ewentualnym,

5) niewłaściwe zastosowanie art. 58 § 2 k.c. przez przyjęcie, że powodowie nie wskazali w pozwie konkretnych zasad współżycia społecznego, których naruszenia dopuścił się pozwany przy zawieraniu umowy hipotecznej,

6) błędną wykładnię art. 8 ustawy z 5.08.2015 o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz.U. z 2015, poz. 1348, zm.) w zw. z art. 2 pkt 2 ww. ustawy oraz niewłaściwe zastosowanie art. 682 k.c. przez przyjęcie, że ustawa nie reguluje stosunków cywilnoprawnych, w szczególności nie przewiduje mechanizmów modyfikacji treści umów w razie uchybienia terminu do odpowiedzi na reklamację, a milczenie pozwanego w czasie przepisany na odpowiedź na reklamację nie może oznaczać zgody na propozycje tam zawarte.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i uwzględnienie powództwa w całości, zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu za I instancję oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu za II instancję, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut nieważności postępowania, oparty na treści przepisu art.379 pkt.5 k.p.c. odnoszony do pozbawienia powodów możliwości obrony swoich praw, poprzez niemożność wykorzystania przez nich jako środka dowodowego poczynionego przez nich nagrania zeznań świadka, bez zgody Sądu.

Świadek P. S. został przesłuchany przed Sądem Rejonowym w Jeleniej Górze, przy czym protokół utrwalający te zeznania został sporządzony w formie pisemnej.

Co do zasady z przebiegu posiedzenia jawnego sporządza się protokół, utrwalając przebieg posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, albo obraz i dźwięk oraz pisemnie, pod kierunkiem Przewodniczącego, co wynika z treści art.157 §1 k.p.c. Protokół może być także sporządzony wyłącznie pisemnie, zgodnie z treścią art.158 §2 k.p.c. Jeżeli protokół spełnia wymogi z tego przepisu, to nawet jeśli został on sporządzony mimo istnienia możliwości technicznych rejestrowania przebiegu posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, to zeznania świadka utrwalone w formie pisemnej zachowują walor dowodu. Jeśli strona uważa, że taki protokół jest niekompletny, nie zawiera wszystkich istotnych wypowiedzi świadka, albo precyzyjnie ich nie odzwierciedla, może w trybie art.160 §1 k.p.c. żądać sprostowania lub uzupełnienia protokołu, albo nawet powtórzenia tego fragmentu postępowania dowodowego, czego powodowie nie uczynili, a mieli taką możliwość, gdyż po przeprowadzeniu dowodu w drodze pomocy sądowej odbyła się jeszcze jedna rozprawa w dniu 18 maja 2017r.

Przede wszystkim jednak, aby w apelacji móc się powoływać na uchybienia proceduralne Sądu, w tym - w zakresie sposobu i zasad sporządzania protokołu z zeznań świadka - strona winna zgłosić zastrzeżenie w trybie art.162 k.p.c., czego strona powodowa nie uczyniła.

Co prawda apelujący zgłosili dalej idący zarzut nieważności postępowania, co Sąd winien brać pod uwagę z urzędu, ale po pierwsze z uzasadnienia apelacji wynika, że pozbawienia obrony swoich praw powodowie upatrują w niezapisaniu w protokole pytań zadawanych świadkowi przez powodów, co nie ma szczególnego znaczenia dla możliwości oceny zeznań świadka – gdyż tylko owe zeznania tej ocenie podlegają, a po wtóre, mimo wszystko apelujący takiej własnej oceny tych zeznań dokonali, nie zgłaszając przy tym zarzutu z art.233 §1 k.p.c., za pomocą którego mogliby zakwestionować ustalenia Sądu Okręgowego oparte na zeznaniach świadka P. S..

Dodatkowo należy podkreślić, że zeznania tego świadka są obszernie, szczegółowe, a apelujący nawet nie wskazują jakie fragmenty tych zeznań Sąd pominął w protokole, czy odnotował niezgodnie z ich treścią, a wręcz wykorzystują utrwalone w formie pisemnej te zeznania dokonując ich analizy pod kątem ich wewnętrznej sprzeczności. Trudno w takiej sytuacji mówić o pozbawieniu powodów możliwości obrony swoich praw.

Słusznie też Sąd Okręgowy odmówił wykorzystania prywatnego nagrania powodów z przebiegu rozprawy przed Sądem Rejonowym w Jeleniej Górze. Po pierwsze z protokołu posiedzenia nie wynika aby powodowie zwracali się o wyrażenie zgody na utrwalanie posiedzenia we własnym zakresie, za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, a nawet gdyby taką zgodę uzyskali, to i tak takie nagranie nie mogłoby zastąpić protokołu sporządzonego w formie pisemnej, tylko ewentualnie mogłoby służyć do uzasadnienia wniosku o sprostowanie lub uzupełnienie protokołu.

Zatem zarzut naruszenia art.162¹ k.p.c. w związku z art.157 §1¹ k.p.c. i art.236 k.p.c., który miałby zmierzać do przyjęcia nieważności postępowania w świetle art.379 pkt.5 k.p.c. nie zasługuje na uwzględnienie.

Nie można podzielić zarzutu nierozpoznania przez Sąd Okręgowy istoty sprawy (art.386 §4 k.p.c.). Pojęcie „istota sprawy” dotyczy jej aspektu materialnego i jedynie w tej płaszczyźnie może być oceniany zarzut jej nierozpoznania. Będzie ono zachodzić wówczas, gdy Sąd nie zbadał podstawy materialnej pozwu, jak też skierowanych do niego zarzutów merytorycznych i w swoim rozstrzygnięciu nie odniósł się do tego, co jest przedmiotem sprawy. Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi zatem wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego co było przedmiotem sprawy, gdy sąd nie orzekł o żądaniach stron. Oceny czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiącego

podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego (tak SN w wyroku z 22.04.1999r., II UKN 589/98).

W tym przypadku Sąd Okręgowy odniósł się do wszystkich żądań pozwu, dokonał ich analizy prawnej, omówił materialnoprawne podstawy i ocenił ich zasadność, rozpoznając istotę sprawy.

Apelujący wiąże nierozpoznanie istoty sprawy z brakiem odniesienia się Sądu do twierdzeń pozwu dotyczących naruszenia przez stronę pozwaną jako kredytodawcę obowiązków informacyjnych wobec powodów jako zabezpieczycieli w momencie zawierania umowy zabezpieczającej – umowy hipotecznej.

Sąd Okręgowy odniósł się do zasad i trybu ustanawiania hipoteki bankowej na podstawie art.95 ust.4 Prawa bankowego i stwierdził prawidłowo, że formalne wymogi zostały spełnione, zresztą powodowie tego nie kwestionują. W szczególności zostało przez powodów skutecznie złożone oświadczenie o ustanowieniu hipoteki na rzecz pozwanego banku w wymaganej obecnie formie pisemnej. Z zeznań świadka P. S., który reprezentował Bank przy podpisywaniu z powodami umowy o ustanowieniu, nie zakwestionowanych skutecznie w apelacji poprzez zgłoszenie zarzutu z art.233 §1 k.p.c. wynikało, że przy podpisywaniu umowy udzielał powodom informacji na czym polega hipoteka kaucyjna, jaki jest zakres zabezpieczenia tą hipoteką, że kredyt, który będzie zabezpieczała hipoteka jest denominowany do waluty obcej i co to oznacza. Niezależnie od tego Sąd prawidłowo przyjął, że powodowie składając oświadczenie o ustanowieniu hipoteki zdawali sobie sprawę z charakteru takiego oświadczenia oraz skutków prawnych w postaci wpisu hipoteki do księgi wieczystej i odpowiedzialności rzeczowej wobec powoda z tytułu udzielonego kredytu. O tym, że powodowie orientowali się jaki jest cel składanych przez nich oświadczeń w dniach 30 września 2008r. i 13 października 2008r. świadczy też oświadczenie powoda złożone w ramach informacyjnego wysłuchania, który przyznał, że już wcześniej kredytobiorca prosił go o taką przysługę i wówczas wywiązał się ze spłaty kredytu. Słusznie też Sąd wskazał, że fakt, że powodowie mieli mylne wyobrażenie o kondycji finansowej kredytobiorcy nie może obciążać Banku.

Powodowie nie wykazali, że okoliczności towarzyszące zawieraniu umowy o kredyt hipoteczny były tego rodzaju, że należałoby uznać ich sprzeczność z dobrymi obyczajami, co pociągałoby za sobą uznanie, że umowa jest nieważna w świetle ar.58 §1 k.c. Twierdzenie z pozwu, iż wcześniejsze uzgodnienia (nie wiadomo czy z Bankiem czy z kredytobiorcami) dotyczyły ustanowienia hipotek do łącznej wartości 650.000 zł, a następnie przygotowano do podpisu dokumentu oświadczenia o ustanowieniu hipotek do wysokości prawie 3.000. 000 zł nie znajdują odzwierciedlenia w materiale dowodowym. Nawet powód składający informacyjne wyjaśnienia stwierdził, że zabezpieczenie miało być do kwoty 3.000.000 zł.

Należy uznać, że każdy człowiek działający rozsądnie, zachowujący należyłą staranność działania, musi sobie zdawać sprawę, że złożenie podpisu na takim dokumencie jak oświadczenie o ustanowieniu hipoteki nie jest czynnością irrelevantną i powoduje dla niego określone konsekwencje prawne (tak SA w Katowicach, w wyroku z 21.06.2013r., I ACa 363/13).

Sąd Okręgowy trafnie też podkreślił, że oświadczenia powodów o ustanowieniu hipoteki zawierają oznaczenie stron umowy kredytowej oraz jej warunki co do wysokości udzielonego kredytu i „waloryzowania” kursem franka szwajcarskiego ((...)), a powód oświadczył, że czytał podpisywane oświadczenia. Słusznie więc Sąd Okręgowy przyjął, że hipoteki zostały ustanowione zgodnie z prawem i nie ma podstaw do zarzucania stronie pozwanej stosowania niedozwolonych praktyk w tym zakresie, naruszających dobre obyczaje i prawa podmiotów udzielających zabezpieczenia. Należy podkreślić, że oświadczenia powodów stały się następnie podstawą wpisu hipotek do ksiąg wieczystych nieruchomości, nie budziły zatem wątpliwości, co do stanowczości i treści wyrażonych w nich oświadczeń woli.

Do oceny czynności prawnej, jako sprzecznej z zasadami współżycia społecznego może dojść ze względu na cel, do którego osiągnięcia czynność zmierza, rażąco krzywdzące działanie jednej ze stron, zachowanie nieuczciwe, nielojalne lub naruszające interesy osób trzecich. W tym przypadku nie można takich zachowań odnosić do działań strony pozwanej. Powodowie sami wyrazili wolę zabezpieczenia kredytu zaciągniętego przez C. R. K. (1), P. K., B. K.,

(...) spółkę jawną, której udziałowcem był P. K. – kolega z lat szkolnych powoda, któremu powód chciał pomóc jako dobremu znajomemu. Trudno zatem mówić, że to Bank nie udzielił powodowi stosownych informacji co do znaczenia zabezpieczenia, jego charakteru, czy zakresu, skoro powód twierdził, że działał w zaufaniu do swojego kolegi, który przekazał mu dane o dobrej kondycji finansowej swojej firmy oraz zapewniał o braku problemów ze spłatą zabezpieczonego kredytu i dlatego powód wraz z żoną zdecydowali się na udzielenie zabezpieczenia w postaci ustanowienia hipoteki.

Należy dodatkowo wskazać, że powodowie nie podtrzymali wniosku o dopuszczenie dowodu z ich zeznań na okoliczności podnoszone w pozwie, a dotyczące między innymi braku właściwego poinformowania ich o skutkach składanego oświadczenia woli o ustanowieniu hipotek, a także nieudzielania innych informacji istotnych z punktu widzenia podjęcia przez nich decyzji o udzieleniu zabezpieczenia kredytu, zatem w istocie nie wykazali tych okoliczności.

Nie można zatem podzielić zarzutu apelacji naruszenia art.58 §2 k.c. w związku z art.3531, 354 i 355 §2 k.c.

Trudno też mówić o tym, że powodowie skutecznie uchylili się od skutków złożonych w dniach 30 września 2008r, i 13 października 2008r. oświadczeń o ustanowieniu hipotek, kiedy takie oświadczenia uchylające złożyli dopiero w dniach 10 i 11 sierpnia 2015r., skoro o skutkach swych oświadczeń o ustanowieniu hipotek wiedzieli już w dacie zawiadomienia ich o wpisie hipotek w księgach wieczystych nieruchomości, który nastąpił w dniu 6 października 2008r. - jak wynika ze złożonych do akt odpisów z ksiąg wieczystych. Zatem powodowie nie zachowali terminu z art.88 §2 k.c. do złożenia oświadczeń o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu, niezależnie od tego, że nie wykazali, przesłanek z art.84 §1 i 2 k.c., czego już zresztą w apelacji nie zakwestionowali.

Niezależnie od powyższych rozważań należy wskazać, że nie jest trafny zarzut naruszenia przez Sąd przepisu art.189 k.p.c., w związku z art.10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Według art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Kodeks postępowania cywilnego nie zawiera definicji interesu prawnego, lecz jedynie określa jego funkcję jako materialnoprawną przesłankę powództwa o ustalenie. Przyjmuje się, że interes prawny jest obiektywną, wywołaną rzeczywistą koniecznością ochrony określonej sfery prawnej, potrzebą uzyskania przez powoda wyroku odpowiedniej treści. Interes prawny istnieje w razie niepewności stosunku prawnego lub prawa i wynikającej z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania. Powództwo z art.189 k.p.c. ma spełniać realną funkcję prawną. Ocena istnienia interesu musi uwzględniać to, czy wynik postępowania doprowadzi do usunięcia niejasności i wątpliwości co do danego stosunku prawnego i czy definitywnie zakończy spór na wszystkich płaszczyznach tego stosunku lub mu zapobiegnie, a więc czy sytuacja powoda zostanie jednoznacznie określona i czy wyrok uwzględniający powództwo będzie wystarczający do reaktywowania stanu prawnego. Interes prawny wyrażający się w osiągnięciu konkretnych skutków prawnych w zakresie usunięcia niepewności sytuacji prawnej powoda musi być analizowany przy założeniu uzyskania orzeczenia pozytywnego oraz przy ocenie, czy w razie wyroku negatywnego może on osiągnąć tożsamy skutek w zakresie swej ochrony prawnej w innej drodze, za pomocą wniesienia powództwa na innej podstawie prawnej (tak SN w uzas. wyroku z 14.07.2017r.,II CSK 745/16, OSNC z 2018r, nr 4, poz.43).

W tym przypadku powodowie dążą do wykreślenia z ksiąg wieczystych hipotek ustanowionych dla zabezpieczenia kredytu. Skutku tego nie osiągnęliby przez wykazanie nieważności oświadczeń o ustanowieniu hipoteki. Należy pamiętać, że zgodnie z treścią art.67 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. O księgach wieczystych i hipotece, do powstania hipoteki niezbędny jest wpis w księdze wieczystej. Jeśli zatem zachodzi niezgodność między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej – tu w postaci obciążenia nieruchomości hipoteką – a rzeczywistym stanem prawnym właściwą drogą uzyskania pożądanego przez powodów rezultatu, jest wniesienie powództwa opartego na przepisie art.10 ust.1 ustawy O księgach wieczystych i hipotece.

Powodowie nie mieli więc interesu prawnego w ustaleniu nieważności ich oświadczeń o ustanowieniu hipoteki w trybie art.189 k.p.c. – tak jak przyjął to Sąd Okręgowy.

Nie doszło również do naruszenia art.8 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. z 2015r., poz. 1348).

Sąd Okręgowy trafnie uznał, że powodów jako zawierających z bankiem umowę o ustanowienie hipoteki jako zabezpieczenia udzielenia kredytu należy traktować jako klientów podmiotu rynku finansowego jakim jest bank – w rozumieniu art.2 pkt.1 d) powołanej ustawy. Art.2 ust.2 ustawy definiuje pojęcie samej reklamacji. Reklamacją jest wystąpienie skierowane do podmiotu rynku finansowego przez klienta, w którym klient zgłasza zastrzeżenia dotyczące usług świadczonych przez podmiot rynku finansowego. Z definicji tej można wywodzić, że reklamacja dotyczy pewnych nieprawidłowości, błędów z żądaniem ich usunięcia, naprawienia. A zatem propozycja zawarcia umowy, zmiany umowy, oferta czy zaproszenie do negocjacji nie stanowią reklamacji w rozumieniu przedmiotowej ustawy – tak jak przyjął to Sąd Okręgowy.

Uгода jest umową cywilną dwustronną uregulowana w art.917 k.c. i do oceny czy doszło do jej zawarcia decydują przepisy prawa cywilnego. Sąd wskazał na przepisy kodeksu cywilnego, które przewidują dorozumiane przyjęcie oferty – tak jak w art.68¹k.c., czy milczące przyjęcie oferty – tak jak w art.69 k.c. – które wprowadzają jednakże określone ograniczenia i stanowią instytucję wyjątkową, której zastosowanie wchodzi w rachubę po spełnieniu przesłanek z tych przepisów i nie dotyczy to sytuacji stron niniejszego procesu. Powodowie prowadzili z Bankiem rozmowy dotyczące ograniczenia ich zobowiązania, możliwości przyjęcia wygaśnięcia hipotek i ich wykreślenia z ksiąg wieczystych, ale bank nie wyrażał woli zawarcia porozumienia w tym zakresie. W tej sytuacji milczenie strony pozwanej do dnia 9 grudnia 2015r. nie może zostać uznane za złożenie oświadczenia woli o przyjęciu warunków ugody zaproponowanej przez powodów.

O tym, że wskutek złożenia reklamacji nie może dojść do zawarcia umowy może świadczyć skonfrontowanie treści przepisów ustawy z dnia 5 sierpnia 2015r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym i przepisów kodeksu cywilnego dotyczących milczącego zawarcia umowy. Mianowicie w przepisie art.68¹§1 k.c. wyraźnie wskazuje się, że po spełnieniu przesłanek dorozumianego przyjęcia oferty „strony wiąże umowa o treści określonej w ofercie”, zaś w przepisie art.69 k.c. w przypadku milczącego przyjęcia oferty też wprost wskazuje się, że „umowa dochodzi do skutku”.

W ustawie z dnia 5 sierpnia 2015r. w art. 5 mówi się, że podmiot finansowy po rozpatrzeniu reklamacji udziela klientowi odpowiedzi w postaci papierowej lub za pomocą innego trwałego nośnika informacji, co świadczy o tym, że w tym trybie nie dochodzi do zawierania, czy zmiany umów, to tym bardziej nie może do tego dojść na podstawie art.8 ustawy. Gdyby ustawodawca przewidywał taką możliwość użyłby zapewne pojęć i określeń skorelowanych z odpowiednikami w kodeksie cywilnym zachowując jednolitość systemu prawa.

Ponadto trudno, aby ustawodawca zakładał, aby w ramach reklamacji klient banku nie będący profesjonalistą formułował samodzielnie treść umowy, która musi spełnić wymogi prawa bankowego i dowolnie kształtował treść stosunków prawnych łączących go z bankiem.

Z tych wszystkich względów należało uznać, że Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że nie doszło między stronami do zawarcia ugody w trybie art.8 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym.

W tej sytuacji apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art.385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o art.98 §1 i 3 k.p.c. w związku z art.391 §1 k.p.c.